

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1916.

Andra kammaren.

Nr 65.

Onsdagen den 3 maj.

Kl. 3,30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 27 nästlidna april.

§ 2.

Föredrogs herr *Lindmans* vid nästföregående sammanträde framställda, men då bordlagda förslag om tillsättande av ett särskilt utskott för behandling av Kungl. Maj:ts propositioner, nr 218, angående anordnande av en örlogsdepå vid Göteborg, nr 219, angående vissa åtgärder för sjöförsvarets stärkande, och nr 220, angående vissa åtgärder för lantförsvarets stärkande m. m.;

*Ang. fråga om
särskilt utskott
för behand-
ling av pro-
positionerna
nr 218—220
m. m.*

och yttrade därvid

Herr Branting: Detta förslag om ett särskilt utskott för behandling av dessa senkomna stora frågor skulle, efter min uppfattning, verka till desorganisation av statsutskottet och bevillningsutskottet och sannolikt kanske också av några andra utskott genom att från dem plocka bort de krafter, som på var sitt håll äro bärande för en mängd ärendens behandling. Jag anser därför, att det vore det lämpligaste, att detta förslag avvissades av andra kammaren och att ärendena måtte få den sedvanliga behandlingen i statsutskottet, dit de rätteligen höra.

Jag ber således att få hemställa, att kammaren, med avslag å herr *Lindmans* anhållan, måtte besluta att remittera ifrågasvarande propositionen till statsutskottet.

Herr *Lindman*: Herr talman, mina herrar! Det som herr Branting nu syftade på gäller ju i allmänhet alltid, när man tillsätter ett särskilt utskott för behandling av större, viktiga frågor, nämligen, att en del ordinarie utskott bli, som han sade, desorganiserade. Men då bruka ju de ordinarie utskotten hjälpa sig med de suppleanter, som finnas. Jag har aldrig funnit, att detta skäl förut verkat hindrande, när det gällt tillsättandet av ett särskilt utskott, som varit avsett att behandla dylika viktiga frågor.

Ang. fråga om
särskilt utskott
för behand-
ling av pro-
positionerna
nr 218—220

m. m.
(Forts.)

Anledningen till mitt förslag har varit, att jag vet, att man inom statsutskottet, eller att åtminstone statsutskottets ordförande, har den uppfattningen, att om statsutskottet skall behandla dessa stora frågor, skulle detta komma att hindra statsutskottets övriga arbete i en väsentlig grad, och därmed föreställer jag mig, att man också skulle stå inför en förlängning av riksdagsarbetet, en förlängning, som, efter min uppfattning, otvivelaktigt skulle kunna mera och lättare undvikas, om man har ett särskilt utskott tillsatt.

Herr vice talmannen D. Persson: Herr talman! Om jag kunde dela herr Lindmans uppfattning i det avseendet, att riksdagsarbetet kunde förkortas genom tillsättande av ett särskilt utskott, skulle jag nästan vara den förste att förordna en sådan åtgärd. Men jag är verkligen icke övertygad, att så skulle komma att ske. Däremot är jag fullt övertygad om riktigheten av vad herr Branting sagt, och det känna vi ju till allesammans, att det skulle vara att desorganisera minst två av de ständiga utskotten, om vi nu skulle tillsätta ett särskilt utskott.

För övrigt är väl statsutskottet det utskott, som har den största vanan att behandla frågor av just denna art. Jag är färdig säga, att vi ha ju från denna kammare satt in i statsutskottet nästan all sakkunskap, som vi här i kammaren ha att tillgå beträffande militära frågor, och då synes det mig, att detta utskott skulle vara skickat att fortast och säkrast behandla dessa propositioner, varom nu är fråga, varför jag, herr talman, instämmer i herr Brantings yrkande.

Herr Andersson i Skivarp: Herr talman, mina herrar! Jag får säga, att om icke statsutskottet redan nu hade så mycket arbete sig förelagt, skulle jag för min del icke hava något emot, att de föreliggande propositionerna remitterades till statsutskottet. Det är ju visserligen sant, såsom här sagts, och det känna vi för övrigt till litet var, att det tar en viss tid, innan ett särskilt utskott hinner organiseras, men inom statsutskottet ligger nu, som sagt, så många stora frågor, som tarva sin lösning, att om statsutskottet skall i första hand behandla dessa redan inkomna ärenden, torde det dröja mycket lång tid, innan statsutskottet blir färdigt att ta itu med behandlingen av dessa propositioner, och å andra sidan, om statsutskottet skall låta behandlingen av dessa propositioner gå före behandlingen av de ärenden, som redan ligga inne, dröjer det mycket lång tid, innan dessa sistnämnda frågor kunna upptagas till behandling inom statsutskottet, var till dessutom kommer, att än fler propositioner hörande till statsutskottets handläggning väntas inkomma till riksdagen. Jag anser fördenskill, att det skulle vara till väsentlig fördel just med hänsyn till önskemålet, att riksdagens avslutande icke måtte alltför mycket fördröjas, ifall vi för behandlingen av de nu föreliggande propositionerna tillsatte ett särskilt utskott.

Jag ber således att få instämma i det av herr Lindman här gjorda yrkandet.

Herr Thorsson: Herr talman! Jag kan icke dela den siste ärade talarens uppfattning, att riksdagen skulle kunna avslutas en tidigare dag genom att remittera de nu föreliggande propositionerna till ett särskilt utskott. Jag erkänner fullväl, att statsutskottet är synnerligen hårt belastat med många och omfattande ärenden; men jag föreställer mig, att om det särskilda utskottet skall bliva sammansatt med hänsyn till en så långt möjligt saklig behandling av dessa propositioner i vad gäller de rent militära anslagen, så måste man ju ifrån statsutskottet taga ett avsevärt antal av dess ledamöter. Men därtill kommer hela den ekonomiska sidan av saken, vilken jag under gårdagen tillät mig att beröra. Vi befinna oss nämligen icke i den situation, att riksdagen med fria händer kan behandla enbart de propositioner, som Kungl. Maj:t har framlagt och vilka man här avser skulle skickas till det särskilda utskottet, utan dessa propositioners behandling, åtminstone i vad gäller finansieringen, måste väl ses mot bakgrunden av en rad andra ärenden, vilka under vanliga fall slutföras av statsutskottet och bevillningsutskottet. Särskilt med hänsyn till denna sida av saken, anser jag för min del, att ärendet bör behandlas på det sättet, att den ekonomiska frågan ordnas genom samarbete mellan bevillningsutskottet och statsutskottet och att statsutskottet således måste påtaga sig det arbete, som följer med behandlingen av de propositioner, som utav sin egen natur måste gå till statsutskottet.

Jag ber fördenskull, herr talman, att få yrka avslag på det av herr Lindman framställda yrkandet, och hemställer, att de nu föreliggande propositionerna måtte remitteras till statsutskottet.

Herr Edén: Även jag ber att få förena mig med dem, som yrkat, att de propositioner, varom här är fråga, måtte remitteras icke till ett särskilt utskott, utan till statsutskottet. Till vad som redan anförts såsom stöd för ett sådant yrkande ber jag att få lägga ännu en synpunkt. Jag fäster uppmärksamheten på, att man, när det gäller behandlingen av ärenden utav denna beskaffenhet, icke får utgå ifrån, att allting är väl beställt endast därigenom, att man får ett särskilt utskott, som ägnar sig åt deras förberedande behandling. Föreligger i riksdagen en allvarsam trängsel mellan de olika ärendena, — och jag tror, att vi ha en högst betänklighetsvärd visshet om, att så är förhållandet — så blir denna trängsel i själva verket ingalunda mindre för riksdagens medlemmar i allmänhet därigenom, att man fördelar de särskilda ärendena på olika utskott, utan den stora trängseln kvarstår ju i alla fall. Den enda utvägen att härutinnan få någon lättnad till stånd är att pröva en annan möjlighet, som här icke ännu blivit berörd, nämligen den möjligheten,

*Ang. fråga om
särskilt utskott
för behand-
ling av pro-
positionerna
nr 218—220
m. m.*

(Forts.)

Ang. fråga om
särskilt utskott
för behand-
ling av pro-
positionerna
nr 218—220
m. m.

(Forts.)

att de utskott, som äro överhövan betungade med arbete, skulle göra ett försök att bli av med något av sin överflödande arbetsbörda.

Jag har begärt ordet för att särskilt med anledning av herr Hans Anderssons anförande få yttra, att det synes mig vara alldeles självklart, att man icke får ställa saken så, som han gjorde, nämligen att statsutskottet redan nu har alltför tungt arbete och att statsutskottet därför icke kan taga på sig den stora nya uppgift, som försvarspropositionerna medföra, vilket skulle medföra en ytterligare förlängning av riksdagen. Utan man måste ställa det så, att om statsutskottet nu av många praktiska skäl måste taga på sig den nya uppgiften, då torde det vara nödvändigt, att statsutskottet ser till, om det icke kan göra sig fritt från en del andra ärenden, som kunna för denna riksdag avvisas och icke behöva nödvändigt avgöras i år.

Jag ber således att få uttala den bestämda förhoppningen, att statsutskottet icke slår in på den bogen, att denna remiss till statsutskottet skall behöva i och för sig förlänga riksdagens arbete, utan att detta utskott förenar sina krafter med alla andras inom riksdagen i att söka avföra vad som kan avföras av de oupphörligt sig hopande propositionerna.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Herr talman! Jag ber att få förena mig med dem, som yrkat avslag å den gjorda framställningen. Det må vara sant, att statsutskottet för närvarande har en mycket tung arbetsbörda, och jag skall jämväl erkänna, att denna arbetsbörda blivit särdeles tung just därigenom, att vi på allra senaste tiden erhållit en mängd omfattande framställningar ifrån Kungl. Maj:ts sida. Men för min del måste jag säga, att man ingalunda stärker statsutskottets förmåga att lösa de arbetsuppgifter, som sålunda påvila detsamma, därigenom, att man tillsätter ett särskilt utskott, som säkerligen skulle komma att decimera statsutskottet i viss mån och måhända göra en beskärning av de i statsutskottet eljest arbetande ledamöterna; och detta därtill vid en tidpunkt av statsutskottets arbete, då den i år alldeles särskilt viktiga statsregleringen ännu icke är uppgjord. Enligt min uppfattning ligger det mycken vikt uppå, att statsutskottet får framför allt arbeta ostört och lugnt med den viktiga statsregleringen. Vad utskottet därutöver kan medhinnna av alla de omfattande framställningar ifrån Kungl. Maj:ts sida, som ha gjorts, lär statsutskottet i varje fall icke underlåta att göra.

Utav dessa skäl ber jag, som sagt, att för min del få biträda yrkandet om avslag å den här gjorda framställningen.

Herr Lindman: Jag skall icke förlänga denna debatt, utan ber endast att få erinra därom, att statsutskottet redan nu är ofantligt överhopat med arbete. Herr Edén anvisade nu den utvägen, att det här gällde för utskottet att befria sig från en

hel mängd ärenden, som dit remitterats. Men även om man gör detta aldrig så mycket, och jag förmodar, att det i alla fall blir en tvingande nödvändighet för riksdagen att så göra, då så ofantligt många propositioner inkommit till riksdagen så sent som nu varit fallet, så är väl icke den omständigheten, synes det mig åtminstone, något starkare skäl vid detta tillfälle än vid alla andra tillfällen att avvisa tanken på ett särskilt utskott för behandlingen av dessa propositioner, som ju äro av den storlek och omfattning, att de verkligen böra behandlas av ett särskilt utskott. Vad herr Edén här anført talar enligt mitt förmenande just till förmån för förslaget att här tillsätta ett särskilt utskott, på det att man åtminstone icke skall kunna säga, att vi icke gjort vad vi kunnat för att bereda dessa frågor en så noggrann och ingående prövning som möjligt.

*Ang. fråga om
särskilt utskott
för behand-
ling av pro-
positionerna
nr 218—220
m. m.
(Forts.)*

Herr Palmstierna: Herr talman! Det är här icke blott fråga om statsutskottet, utan i all synnerhet också fråga om bevillningsutskottet. Vad sistnämnda utskott beträffar, har det ju hittills haft jämförelsevis få ärenden att behandla, och dess ledamöter ha, såsom man sade här i går, haft ganska ledigt. Men nu få vi på en gång en hel massa ärenden och därtill ärenden av sådan beskaffenhet, att bevillningsutskottet omöjligen kan skjuta dem ifrån sig, nämligen dessa skattespörsmål, som sammanhånga med statsregleringen. Då en mängd sådana viktiga förslag föreligga till bevillningsutskottets prövning, är det enligt mitt förmenande omöjligt att begära, att detta utskott, som samtidigt skall arbeta mycket forcerat, utsättes för eventualiteten att få sin ordinarie personal reducerad, därför att en del ledamöter skola ägna sig åt en annan uppgift. Det förefaller, som om det i all synnerhet på grund av bevillningsutskottets nuvarande arbetsförhållanden vore alldeles omöjligt att tänka sig ett bifall till det nu framlagda förslaget.

Herr Hallendorff: Herr talman! Nog hade jag det intrycket när detta förslag framlades, att alla realskäl verkligen talade för ett särskilt utskott, då finansplanen torde böra behandlas i det allra närmaste sammanhang med själva anslagsäskandet. Jag fick ett stöd för denna min uppfattning, i det anförande, som en ärad talare på Skånebänken här hade under gårdagen. Han betonade kraftigt, att vad som hörde tillsammans även borde behandlas tillsammans. Emellertid kunde jag ju förstå, när chefen för det socialdemokratiska partiet häromdagen utgav sitt direktiv, att det var självklart, att de koopererande vänsterpartierna icke skulle vara med om att godkänna skälen för ett särskilt utskott, även om de vore aldrig så starka. Jag var då endast nyfiken på själva motiveringen, och jag måste nu uttala, att den motiveringen icke kunnat verka särdeles övertygande. Den har kort och gott innehållit, att de ständiga ut-

Ang. fråga om
särskilt utskott
för behand-
ling av pro-
positionerna
nr 218—220
m. m.
(Forts.)

skotten skulle desorganiseras, om ett nytt särskilt utskott tillsattes. Men, herr talman, vi ha i de ständiga utskotten en full uppsättning av suppleanter, och dessa suppleanter tror jag följa i allmänhet mycket noggrant med arbetena inom utskotten. Det finnes ju ett och annat ledsamt undantag, och jag får bekänna, att till dessa hör ledsamt nog jag själv inom det utskott, där jag sitter; men det har icke med denna sak att göra. Nu hava vi helt nyligen till behandling herr Molins i Dombäcksmark motion, som just klagade över, att en del ledamöter gå sysslolösa, bl. a. som suppleanter, och denna kammare uttalade sig då för, att arbetskrafterna böra bättre användas: det var just detta, som herrarna voro med om häromdagen. Det förefaller mig alltså, att om man måste ta ledamöterna i ett särskilt utskott från de ständiga utskotten, handlar man endast i överensstämmelse med vad man här nyss uttalat sig för, ity att då komma suppleanterna till önskad användning. Och det måste väl sägas, att skulle det lilla arrangemang, som nu föreslås, desorganisera riksdagsarbetet, ja, då är detta riksdagsarbete så illa organiserat, att det sannerligen icke är skäl, att vi här i riksdagen klaga över bristande anpassningsförmåga eller tyngd inom statsförvaltningen. Men det brukar man ju här ofta klaga över. I så fall äro vi i riksdagen själva mera byråkratiska än de värsta byråkrater.

Till detta, herr talman, ber jag endast att få lägga en kort anmärkning. Jag undrar, om vi icke allesammans ha en känsla utav, att den här sortens frågor icke äro av det slaget, som man särskilt i en tid sådan som denna bör alltför mycket diskutera offentligen. Min uppfattning är åtminstone den, att det skulle stärka våra aktier utåt — åt *alla* håll, det ber jag att få kraftigt understryka — om sådana här saker kunde få förekomma till behandling, utan att de alltför mycket publikt diskuterades. Men allt hänger då på, att utskottsbehandlingen blir så sakkunnig som möjligt. Det förefaller mig vara synnerligen oklokt, om vi här försummade ett tillfälle att få det utskott, som skall behandla dessa viktiga frågor, så väl och så sakkunnigt sammansatt som möjligt.

Herr Rune: Det förefaller, som om den siste ärade talaren i den motivering, som han här anført, anlagt en väl ensidig syn på tingen. Om jag fattade honom rätt, sade han, att det vore mycket lämpligt att denna finansplan bleve behandlad av samma utskott, som behandlade själva huvudfrågan. Men det är väl ändå icke så, mina herrar, att vi här icke ha någon annan finansplan att behandla än just den, som det här är fråga om. Om den siste ärade talaren tänkte blott på denna finansplan och detta var orsaken till vad han här uttalade, ber jag verkligen att få upplysa honom om, att det är många andra finansiella regleringar, som skola ske vid denna riksdag, ehuru väl för professorn och hans liktänkande icke existerar någon annan finansplan än denna, som slutar på ett belopp av 52 miljoner kronor. Beviljas

dessa miljoner, då mena ni väl, att ingen finansman vidare behövs. Men när även andra finansplaner skola fastställas, är det kanske lämpligast att även den finansplan, som det här närmast gäller, behandlas i sammanhang med dessa andra och av de personer, som äro bäst skickade för uppgiften i fråga.

*Ang. fråga om
särskilt utskott
för behand-
ling av pro-
positionerna
nr 213—220
m. m.*

(Forts.)

Herr Hamilton: Herr talman, mina herrar! Arbetet i statsutskottet belastar väl icke i någon vidare mån utskottet in pleno utan huvudsakligen avdelningarna, och den avdelning, som nu skulle bliva särskilt belastad, om dessa kungl. propositioner i försvarsfrågan bliva remitterade till statsutskottet, blir första avdelningen, som ju har att uteslutande eller åtminstone så gott som uteslutande handlägga fjärde och femte huvudtitlarna. Skall ett särskilt utskott tillsättas, borde väl de ärenden, som redan hänvisats till statsutskottets första avdelning, även remitteras till detta särskilda utskott för att behandlas i sammanhang med övriga dit remitterade frågor — det är väl det riktigaste. De ledamöter, som nu sitta i statsutskottets första avdelning, ha ju den största sakkunskapen beträffande just försvarsspörsmål. Skall ett särskilt utskott tillsättas, får man väl plocka ut hela denna avdelning från statsutskottet och sätta den i det särskilda utskottet. Men under sådana förhållanden synes det mig vara tämligen likgiltigt, om dessa herrar arbeta i ett utskott, som har namn av särskilt utskott, eller i statsutskottet. Detta förefaller mig vara fullständigt onödigt att här tillsätta ett särskilt utskott, och jag ber därför att av rena sakskaäl få yrka avslag å herr Lindmans förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen framställt propositioner på de därunder förekomna yrkandena, avslag kammarén herr Lindmans ifrågavarande förslag.

§ 3.

Härefter föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen, nr 223, angående anslag för vattenfallsstyrelsens inträde för Älvkarleby vattenfall i Dalälvens regleringsförening;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 224, angående statsbidrag till kostnader för laga skifte i Killinge by i Norrbottens län;

till bankoutskottet propositionen, nr 222, med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 och 6 §§ i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstnehavares rätt till pension; och

till bevillningsutskottet propositionen, nr 225, med förslag till förordning om krigsmaterielskatt m. m.

§ 4.

Herr *Schottes* på kammarens bord liggande motion, nr 281, som nu föredrogs, hänvisades till särskilda utskottet.

Vidare föredrogs herr *Schottes* likaledes på bordet liggande motion nr 282; och beslöt kammaren remittera ifrågavarande motion, i vad den angick pensionsväsendet till bankoutskottet, såvitt den rörde under jordbruksdepartementet lydande ärenden till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

§ 5.

Härpå föredrogs, men blevo ånyo bordlagda sammansatta stats- och lagutskottets nr 2 utlåtande nr 1 samt bevillningsutskottets memorial nr 20.

§ 6.

Ang. återlämnande till kamrarna av en proposition.

Efter nu skedd föredragning av jordbruksutskottets memorial, nr 58, i anledning av remiss från kamrarna av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av den inom staden Marstrands hamnområde belägna Hedvigsholmen eller Kvarnholmen m. m. yttrade

Herr vice talmannen D. Persson: Herr talman! Då jag anser, att den föreliggande propositionen är av beskaffenhet att enligt § 43 riksdagsordningen böra behandlas av jordbruksutskottet, skall jag, herr talman, endast yrka avslag å den i föreliggande memorial gjorda hemställan och i stället föreslå, att kammaren måtte besluta, att jordbruksutskottet skall behålla propositionen i fråga.

Herr Hamilton: Herr talman! Med avseende å området för jordbruksutskottets verksamhet och gränserna för detsamma ha vi, eftersom det är vårt nyaste utskott, icke någon större erfarenhet. Vi hava därför trott, att ett ärende, som kommer från ett av försvarsdepartementen, såsom detta om Marstrands gamla fästning, icke kunde tillhöra jordbruksutskottet. Men det är klart, att om talmanskonferensen varit av den uppfattning, som herr vice talmannen nu givit uttryck åt, så skola vi böja oss för den och taga upp till behandling även detta ärende, om det hänvisas till vårt utskott.

Jag har intet yrkande att göra.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan avslogs.

§ 7.

Föredrogs vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillstånd för vissa beställningshavare å staten för artilleriets fabriker

och tygstater att för rätt att åtnjuta ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring; och

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till avlönande av en extra vaktmästare i Svea hovrätt m. m.

Utskottets i nämnda utlåtanden gjorda framställningar blevo av kammaren bifallna.

§ 8.

Vidare föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under titel »utgifter för kapitalökning, statens affärsverksamhet» gjorda framställning i fråga om anslag för utförande av vissa förändringar vid centralstationen i Stockholm m. m.

Kammaren biföll vad utskottet hemställt samt beslöt lägga den av utskottet gjorda anmälan till handlingarna.

§ 9.

Härpå föredrogs vart för sig jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till en Sveriges utsädesförenings filial i mellersta Norrland; och

nr 57, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring i 3 § andra stycket av gällande reglemente för med statsmedel understödda åtgärder till höjande av det mindre jordbruket; och biföll kammaren vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 10.

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 9, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående värden av sinnesslöa m. m., föredrogs nu; och yttrade därvid

*Ang. värden
sinnesslöa
m. m.*

Herr Bengtsson i Norup: Genom antagande av detta utskottsutlåtande har kammaren bidragit till att få till stånd en riksdagsskrivelse med begäran om utredning i denna viktiga fråga, och det är ju att hoppas, att Kungl. Maj:t sedan fortast möjligt går till utredning, så att riksdagen får fatta beslut. Detta kommer säkerligen att bliva till gagn både i stad och på land, och de flesta av våra kommuner torde säkerligen få nytta därav.

Jag har emellertid icke begärt ordet för att yttra mig om detta utskottsbetänkande, utan jag har gjort detta med anledning av ett föredrag, som varit refererat i tidningarna och varit framhållits riksdagens ringa intresse för sedlighets-saken. Det har hållits av en av denna kammares ledamöter, rektor S. Welin, och behandlat ämnet: »Sedlighetsfrågan inför riksdagen». Föredrags-hållaren har i detta föredrag låtit förstå och uttalat, att sedlig-

Ang. vård av
sinnesslöa
m. m.
(Forts.)

hetsfrågan icke vore föremål för vänsterpartiernas intresse, utan att det är högern i riksdagen, som slagit vakt omkring densamma. Jag undrar, om det är så lämpligt, att man i ett föredrag framhåller, att inom de olika partierna intresset skulle vara skilt i denna för vårt folk så betydelsefulla fråga. Det har sagts, att 95 % av sedlighetsbrotten här i landet begås under rusets inflytande. De gånger, detta ämne varit uppe i riksdagen, har det betonats från olika håll, att just nykterhetsfrågans lösning skulle i betydande grad inverka på lösningen av sedlighetsfrågan. Nu har bevillningsutskottet framlagt sitt förslag till sammanjämkning i nykterhetsfrågan, i vilket förslag nykterhetsmännen gjort de största möjliga eftergifter, och det skall bliva intressant att se, om högermännen inom första kammaren vilja biträda den föreslagna lösningen, som har en så grundläggande betydelse för sedlighetsfrågan.

Vidare har det betonats under debatter i denna kammare, att den trångboddhet och det inneboendesystem, som är rådande i städer och andra tätt bebodda samhällen, och som ofta medför, att sex, sju, åtta ja tio personer av olika kön bo och vistas i samma rum, även verkar skadligt i sedligt avseende. Jag vill då betona, att det var den senaste vänsterregeringen som tillsatte den kommitté som nu behandlar denna fråga, och vad det lider kommer resultatet på riksdagens bord.

Jag har med detta velat påvisa, att sedlighetsfrågan är av icke mindre intresse för vänsterpartierna än för högerpartiet, och jag vill uttala en protest mot, att det göres partipolitik av densamma.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Vid föredragning härpå av andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av herr Welins motion, nr 26, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av möjlighet för mottagare av med efterkrav eller postförskott belagt gods att i visst avseende skydda sin rätt. blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 12.

Ang. vissa för-
pliktelser för
enskilda järn-
vägsföretag.

Till behandling förelåg nu andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av herr Hages m. fl. motion, nr 204, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående vissa enskilda järnvägsföretags förpliktande att lämna bidrag till understöd åt andra järnvägar.

Uti en inom andra kammaren väckt motion, nr 204, som för förberedande behandling överlämnats till kammarens tredje tillfälliga utskott, hade herr Hage m. fl. hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse

till Kungl. Maj:t hemställa om utredning, huruvida, i vad mån och på vad sätt sådana enskilda järnvägsföretag, vilkas avkastning av driften överstege en viss procent, skulle kunna skyldigkännas att lämna tillskott till staten för åstadkommande av låneunderstöd eller lättnader i annan form dels till nya järnvägar, dels också till redan existerande, som för sitt fortbestånd och utveckling därav vore i verkligt behov.

Ang. vissa för-
pliktelser för
enskilda järn-
vägsföretag.
(Forts.)

Utskottet hemställde, att förevarande motion ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet voro emellertid fogade reservationer:

av herr *Kloo* mot vissa delar av motiveringen; samt

av herrar *Winberg* och *Widlund*, som ansett, att utskottet bort hemställa att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och på vad sätt sådana enskilda järnvägsföretag, vilkas avkastning av driften överstege en viss procent, skulle kunna åläggas att lämna en del av den överskjutande avkastningen till en statens fond avsedd till låneunderstöd eller lättnader i annan form. dels huvudsakligast till nya järnvägsföretag, dels möjligen också till redan existerande, som för sitt fortbestånd, utveckling och tillfredsställande skötsel därav vore i verkligt behov.

Utskottets hemställan upplästes, varefter

Herr Hage yttrade: Herr talman! Jag vore synnerligen tacksam, om särskilt sådana ledamöter här i kammaren, som representera bygder, som ha och haft stora svårigheter att få ordnade järnvägskommunikationer, ville ägna det projekt, som jag här framkastat, en saklig och grundlig granskning. Vi veta ju alla och ha litet var känning av, att, särskilt då det gäller avlägsna bygder, det på grund av vissa kapitalförhållanden under nuvarande situation är och kanske även en tid framåt kommer att bli stora svårigheter att kunna åstadkomma de järnvägskommunikationer, som behövas för dessa bygders utveckling. Staten har ju i detta avseende sökt bidraga genom åstadkommande av fonder, och dessa fonder ha visserligen uppnått en viss storlek. Men det har visat sig, att det kommer att bli större svårigheter än förut att fortsätta med denna fondbildning eller att öka fonderna till sådan storlek, att behovet av kapital kan tillfredsställas, liksom det också visat sig, att, när det gällt att försöka engagera enskilt kapital för fortsatt utveckling av kommunikationerna, detta mött svårigheter dels på grund av att det är förenat med stora risker att placera kapital på detta sätt, dels därför att avkastningen i många fall blir så liten.

Det är med hänvisning till dessa förhållanden, som jag för min del vågat lägga fram den här motionen. Dess utgångspunkt är ju den, att det kan konstateras, att vissa enskilda järnvägar giva stor avkastning. Då har jag utgått från, att det icke vore oriktigt, att sådana enskilda järnvägar, som giva stor av-

Ang. vissa för-
pliktelser för
enskilda järn-
vägsföretag.

(Forts.)

kastning, beskattades i progressiv skala, så att man på den vägen kunde åstadkomma en ökning av fonderna och därmed ett ökat byggande av enskilda järnvägar. För min del, vill jag säga, att denna tankegång bör i dessa dagar icke verka så främmande, då man ju ansett sig kunna speciellt högre skattebelägga en och annan särskild gren av enskild företagareverksamhet, när den givit god avkastning. Jag tänker nu på den ifrågasatta rederiskatten. Från denna utgångspunkt har jag ansett det vara riktigt, att man här i kammaren sökte åstadkomma ett uttalande för en utredning, som vore avsedd att söka lösa frågan om förbättrade och utökade kommunikationer på den väg, jag här antytt.

Nu är det ju dessutom så, att det med avseende på statens järnvägar faktiskt är ungefärligen så ordnat, som jag ifrågasatt beträffande de enskilda järnvägarna. Det är nämligen ett faktum, att de delar av landet, där järnvägarna giva ringa avkastning, få på sätt och vis ett tillskott från sådana delar av landet och från sådana järnvägslinjer, där man erhåller större avkastning av järnvägarna. Vad som här ifrågasättes är sålunda intet annat än att söka åstadkomma liknande förhållanden vid de enskilda järnvägarna.

Jag skall ej här tillåta mig att nu gå längre in på frågan, fastän jag skulle kunna framhålla ännu en hel del skäl för mitt yrkande. Jag förstår väl, att det för närvarande kan vara svårt att finna förståelse för den här tanken. Men jag skall likväl tillåta mig att yrka bifall till den reservation, till förmån för motionen, vilken är fogad till utskottets utlåtande och avgiven av herrar Winberg och Widlund.

Vidare anförde

Herr von Sneidern: Herr talman! Då den ärade motionären började med att vädja till sådana ledamöter av denna kammare, som representera långt avlägsna trakter, där tillgången på järnvägskommunikationer är liten, och sökte intressera dem för motionen, upprullande den förhoppningen, att hans förslag skulle lämna dem ökade möjligheter att få järnvägskommunikationer, så kan det vara av intresse att nämna några siffror, hur hans projekt genomfört skulle ställa sig. Hans förslag till beskattning av enskilda järnvägar innebär, att om de giva en utdelning av över fem procent, så skulle beskattningen uppgå till 40—60 procent av det överskjutande beloppet. Jag har med ledning av Svensk järnvägsstatistik räknat ut det skattebelopp, som skulle inflyta, om man beräknade skatten i genomsnitt till femtio procent på sådan överskjutande vinst över fem procent. Hela beloppet, som skulle tillfalla statsverket, utgör 725,000 kronor. Därav skulle en enda järnväg, nämligen Gävle—Dala järnväg, få betala icke mindre än 312,000 kronor. När man vet, att det för närvarande och under många år har lämnats till enskilda järnbanefonden 1½ miljoner kronor och nu beslu-

tats 1 miljon kronor till bibanefonden i västra Sverige — det har varit under några år omkring 3 miljoner kronor årligen till enskilda järnbanor — och att detta visat sig så otillräckligt, så finner man, att ett projekt som detta, som icke kan åstadkomma mera, icke skulle kunna åstadkomma de förändrade lyckliga förhållanden, som motionären förespeglar.

Emellertid, den anmärkning, som utskottet har riktat mot denna motion, är den, att det enligt vår uppfattning skulle innebära en synnerligen orättvis beskattning. Staten behöver medel för dessa ändamål — det är sant — och då får den väl taga dem, där sådant kan finnas lämpligt. Men varför just det enskilda kapital, som är nedlagt i enskilda järnvägar, skulle särskilt tungt beskattas, hava vi haft svårt att fatta. Tvärtom visar det sig, att det kapital, som är nedlagt i enskilda järnvägar, i regel ger mycket liten vinst. De utsikter till vinst, som finnas, då pengar äro nedlagda i enskilda järnvägar, äro mycket små, och då vore det egendomligt, om så intresserat kapital skulle särskilt tungt beskattas. Om man genomgår järnvägsstatistiken, finner man, att det kapital, som är nedlagt i enskilda järnvägar i Sverige, för närvarande utgör 197 miljoner kronor. Av detta kapital lämnar ett aktiekapital av nära 26 miljoner kronor över sex procent i utdelning, ett aktiekapital av nära 29 miljoner kronor jämnt sex procent i utdelning och ett aktiekapital av ungefär 34 och en halv miljoner kronor mellan fem och sex procent i utdelning. Således lämnar ett kapital av 89 miljoner kronor fem procent eller därutöver i utdelning, under det att under fem procent eller ingen utdelning lämnas å ett kapital av 108 miljoner kronor. Att under sådana omständigheter särskilt angripa det kapital, som är nedlagt i enskilda järnvägar, kan man icke finna vara förenligt med rättvisa eller klokhet.

Den beskattning, som bör utgå för att erhålla medel till de enskilda järnvägarne, bör med fullt lika fog läggas på andra produktiva företag. Detta är den huvudsynpunkt, som vi haft.

Jag tror icke heller, att den jämförelse, som motionären gjort i motionen och senast nu i sitt anförande med en eventuell beskattning av rederinäringen, håller streck. Tanken på en sådan beskattning har upptagits på grund därav, att rederinäringen under nuvarande förhållanden kommit i en alldeles exceptionellt gynnsam ställning, därigenom att densamma varit i tillfälle att fullt utnyttja de konjunkturer, som världsmarknaden kunnat lämna, under det att detta icke på grund av exportförbud, maximipriser m. m. varit förhållandet med andra industrier eller med jordbruksnäringen i vårt land.

Till sist ett ord angående den likhet, som motionären ansåg förefinnas mellan statens och privat kapital. Under det att de olika statsjärnvägarna tillsammans utgöra en ekonomisk enhet, varigenom en järnväg i en gynnad del av landet med rätta får bidraga till täckande av minskade inkomster eller förluster för en järnväg i en annan del av landet, är det enskilda kapitalet

Ang. vissa förpliktelser för enskilda järnvägsföretag.
(Forts.)

Ang vissa för-
pliktelser för
enskilda järn-
vägsföretag.
(Forts.)

splittrat på en mängd olika händer. Det kan då icke gärna gå an att täcka förluster, som träffa den ena enskilda järnvägen, med vinst, som åtnjutits av en annan enskild järnväg.

Jag ber, herr talman, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hage: Herr talman! Endast en helt kort erinran! Herr von Sneidern frågade, varför man skall lägga skatt på i enskilda järnvägar nedlagt kapital, när detta kapital i allmänhet lämnar så ringa avkastning. Mot detta vill jag endast svara det, att jag icke har ifrågasatt att lägga en beskattning på den del av sådant kapital, som icke lämnar någon eller endast ger ringa avkastning, utan endast på den del av kapitalet, som verkligen ger god avkastning. Det är dock konstaterat, att man därigenom kan få ett årligt tillskott av framåt en miljon kronor, och det är icke så litet, när man lägger ett sådant tillskott till lånefonderna. Man vinner naturligtvis icke därigenom *fullt* tillfredsställande förhållanden, så att alla framkomna lånebehov fyllas, när det gäller att skapa nya järnvägar, men något torde man kunna vinna, och det är möjligt, att tillskottet också kan bli större i framtiden.

Under sådana förhållanden anser jag mig fortfarande böra stå kvar på mitt yrkande om bifall till reservationen.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talman framställt propositioner å de därunder förekomna yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 13.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts härpå föredragna utlåtande, nr 11, i anledning av herr Ingvarsons motion, nr 109, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående frigivande av laxfisket i Mörsbuktens, godkändes.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 14.

Upplästes ett från första kammaren ankommet protokollsutdrag, innefattande inbjudan till andra kammaren att förena sig med första kammaren i dess denna dag fattade beslut om tillsättande av ett särskilt utskott för behandling av Kungl. Maj:ts propositioner, nr 218, angående anordnande av en örlogsdepå vid Göteborg, nr 219, angående vissa åtgärder för sjöförsvarets stärkande, och nr 220, angående vissa åtgärder för lantförsvarets stärkande, m. m.

Härefter yttrade

Herr vice talmannen D. Persson: Herr talman! Med anledning av det beslut, som kammaren fattat under punkt 1 å föredragningslistan på grund av herr Lindmans framställning, skall jag tillåta mig hemställa, att kammaren icke måtte biträda första kammarens beslut.

Detta yrkande bifölls av kammaren.

§ 15.

Vidare upplästes och lades till handlingarna första kammarens protokollsutdrag, utvisande att första kammaren antagit andra kammarens inbjudan att förena sig med sistnämnda kammare i dess beslut att ej mindre Kungl. Maj:ts proposition, nr 207, angående förvaltningen av pensionsförsäkringsfonden än även de ytterligare framställningar, som kunde komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i detta ämne eller andra i omedelbart samband därmed stående frågor, skulle överlämnas till det av riksdagen tillsatta särskilda utskottet för behandling av Kungl. Maj:ts proposition, nr 111, med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m.

§ 16.

Herr talmannen tillkännagav, att följande interpellationer komme att vid kammarens sammanträde nästkommande fredag besvaras, nämligen:

herr *Rydéns* i Malmö interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående vidtagande av åtgärder för hemfraktande till skäligt pris av behövliga livsmedel och fodermedel;

herr *Bengtssons* i Norup interpellation till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående de svenska superfosfatfabrikernas förseende med råvara till skäligt pris m. m.; och

herr *Öbergs* interpellation likaledes till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående frågan om den norrländska fiskarbefolkningens bostadsförhållanden.

§ 17.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 28, rörande viss ändring i gällande bestämmelser angående skatt för hundar;

nr 29, angående utarbetande av förslag till redovisning och registrering av fastigheter i städer och stadsliknande samhällen m. m.;
samt

nr 30, angående lag om vissa utfästelser rörande införsel och utförsel av varor m. m.

§ 18.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 15, i anledning av väckt motion om ändring och tillägg i §§ 16 och 86 regeringsformen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 68, angående anslagen till tullverket m. m.;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vidtagande av vissa eldsäkerhetsanordningar i lantmäteristyrelsens hus till skydd för därvarande arkiv;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gottgörelse till aktuarien i Svea hovrätt Gustaf Liliequist och aktuarien i Göta hovrätt Edouard Klinghammer för minskade inkomster; och

nr 71, i anledning av väckt motion om ersättning åt kommuner för vissa av värnpliktiges inkallande till rikets försvar föränledda utgifter;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av § 13 mom. 1 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor; och

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela befrielse från vissa tull- och andra avgifter för gåvor och understöd in natura till krigsfångar m. m.;

lagutskottets utlåtanden och memorial:

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 och 9 §§ i lagen den 24 juli 1903 om utländsk försäkringsanstalts rätt att driva försäkringsrörelse här i riket;

nr 29, i anledning av återremiss av lagutskottets utlåtande, nr 18, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till förebyggande av simulation bland inskrivningsskyldiga och värnpliktiga;

nr 30, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i fråga om de med medlemskap i svenska kyrkan förenade rättigheter och skyldigheter; och

nr 33, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande lagutskottets utlåtande, nr 22, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skyddskoppympning, dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 127 och 128 §§ i strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914, dels ock åtta i förstnämnda ämne väckta motioner;

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 13, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående studiemöjligheterna för fattiga lärjungar vid offentliga läroanstalter; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 12, i anledning av herr Lithanders motion, nr 217, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder för lagring av bränsle.

§ 19.

Justerades protokollsutdrag.

§ 20.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Hildebrand</i>	under 3 dagar fr. o. m. den 6 maj,
» <i>Tamm</i>	» 2 » » 5 »
» <i>Källman</i>	» 2 » » 5 » och
» <i>Bärg</i> i Katrineholm	» 2 » » 4 » .

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,35 e. m.

In fidem
Per Cronvall.